

LUNDS
UNIVERSITET

Energi, klimat och kultur

En idéanalys av den politiska energi- och klimatdebatten i Sverige

Julia Harlenbäck Frithiof

Kandidatuppsats i Humanekologi
Humanekologiska avdelningen,
Lunds Universitet
HEKK03:3, HT22
Handledare: Jens Portinson Hylander

Abstract

This study aims to examine the energy discourse and how it has changed in the Swedish climate debate through analyzing the closing debates prior the election of the Swedish government from Sveriges Television (SVT). The study also aspires to illuminate how sociocultural ideas of energy, climate and ways of living effects the discourse in the climate debate. The analytical framework is descriptive idea analysis conducted through constructed positions in the debate on energy transition. The constructed positions are based on the theoretical framework that consists of Geerts (2018) identified positions "boundless consumerism" and "eco-frugality". The results show that the energy debate can be perceived as a sociocultural phenomenon and that political statements in the debate primarily aligns with the values of the position "boundless consumerism". A change in the energy discourse of the Swedish climate debate can be identified through the transition of from vague subjects to more specific subjects. All debates analysed are mutually concerned with discussing nuclear power and a last finding is that climate- and energy debates are often concretized through specific issues.

Innehåll

Rubriksida.....	1
Abstract.....	2
Inledning.....	4
Syfte och frågeställningar.....	4
Allmän bakgrund.....	5
Teori.....	7
Energifenomenets abstrakta natur och energikulturer.....	7
Västerländsk energidiskurs tar form.....	9
Gräns-lös konsumism och ekologisk återhållsamhet: olika positioner i energidebatten.....	10
Metod.....	16
Reliabilitet och reflexivitet.....	19
Material.....	20
Analys.....	21
SVTs slutdebatt 2006.....	21
SVTs slutdebatt 2014.....	25
SVTs slutdebatt 2022.....	31
Diskussion.....	38
Sammanfattning och slutsatser.....	40
Referenser.....	42
Bilagor.....	47
Bilaga 1. Kodningsguide.....	47

Inledning

Inför Sveriges riksdagsval år 2022 debatterades frågor om energiförsörjning flitigt i partiledardebatter och media vilket gjorde att jag fick upp intresset för energidiskurser och klimatpolitik. Jag anser att det finns en stark koppling mellan debatten om energiförsörjningen och debatten om klimatförändringarna eftersom all energiutvinning innebär konsekvenser på miljön (Areskoug, 2006 s. 42). Men i ett program i Sveriges Radio konstateras det att den politiska debatten inför riksdagsvalet 2022 misslyckats med att sammankoppla de olika kriserna i samhället, som till exempel klimatkrisen och energikrisen (Vetenskapsradion Klotet, 2022). Jag menar att vi här förlorat en potential till ett holistiskt perspektiv på relationen mellan människa och miljö i och med att kopplingen mellan klimat och energi varit otydlig. Därmed har vi missat en chans att sammanlänka dessa kriser för att på ett konstruktivt sätt handla för förändring mot ett mer hållbart samhälle. Men klimat och energi har också ett nära samband med hur vi lever våra liv. Energi präglar onekligen en stor del av vår tillvaro och vi kan nå ny förståelse för hur sociala värden motiverar vissa typer av beteenden genom att kombinera kulturens roll i energianvändning med beteendevetenskap (Goggins, G., Rau, Moran, Fahy, & Goggins, J., 2022).

Syfte och frågeställningar

Den här uppsatsen avser undersöka hur energidiskursen i den svenska klimatdebatten ser ut och hur den har förändrats över tid genom att studera slutdebatter inför Sveriges riksdagsval från Sveriges Television (SVT). Studien ämnar även belysa hur olika sociokulturella idéer om energi, klimat och livsstil påverkar diskursen i klimatdebatten.

Frågeställningarna lyder:

- Hur kan energidebatten förstås som ett sociokulturellt fenomen?
- Hur tar sig yttranden om energi och klimat i uttryck i SVTs slutdebatter inför Sveriges riksdagsval?
- På vilket sätt har yttranden om energi och klimat förändrats över tid i SVTs slutdebatter inför de Svenska riksdagsvalen?

Allmän bakgrund

Energiöverenskommelsen

Energiförsörjningen har inom politiken under de senaste åren varit ett omdebatterat ämne i kombination med hållbar omställning. Den 10 juni 2016 slöts en ramöverenskommelse om energipolitiken mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna som ämnade utgöra en blocköverskridande politisk riktning för hur övergången till ett förnybart energisystem med tillhörande mål om att förena energipolitiken med försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet (Regeringskansliet, 2018). Två andra viktiga mål för överenskommelsen var att "Sverige år 2030 ska ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005, uttryckt i termer av tillförd energi i relation till bruttonationalprodukten (BNP)" och att målet för Sverige år 2040 "ska vara 100 procent förnybar elproduktion." (Regeringskansliet, 2018). I det sistnämnda målet flikas dock in att det just är en målbild och att det därför inte finns något stoppdatum för kärnkraftsproduktion (Regeringskansliet, 2018). Det här gjorde att varken Vänsterpartiet eller Sverigedemokraterna ville ställa sig bakom uppgörelsen. Vänsterpartiet var emot delvis på grund av att det inte fanns något stoppdatum för

kärnkraft (Runblom, 2020) medan Sverigedemokraterna tvärtom menade att målet borde centreras kring fossilfri produktion istället och därmed inkludera kärnkraft i målbilden för Sveriges hållbara energisystem (Motion 2019/20:43). Även Liberalerna väljer att lämna energisamtalen bara några dagar innan uppgörelsen slöts, bland annat på grund av deras skepsis emot fortsatta subventioner till förnyelsebart efter 2020 och på grund av deras förespråkande av kärnkraft (Garcia, 2016). I December 2019 lämnar även Moderaterna och Kristdemokraterna energiöverenskommelsen och tros då istället vilja öppna upp för nya samarbeten tillsammans med Sverigedemokraterna och Liberalerna (Mokhtari, 2019). När dessa två borgliga partier lämnar överenskommelsen erbjuder sig vänsterpartiet att ansluta men det godtas inte på grund av Vänsterpartiets kravlista som bland annat innehåller krav på utbyggd vindkraft med tillhörande obligatorisk bygdepeng och att bygga en ny elkabel till Gotland (Nilsson & Larsson, 2020). Kvar i överenskommelsen var Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Centerpartiet utan parlamentariskt stöd.

Energi är alltså ett ämne som varit aktuell i den politiska debatten, åtminstone sedan några år tillbaka och kanske särskilt i kombination med klimat- och energiomställningen. Att undersöka hur sociokulturella idéer om energi, klimat och livsstil yttrar sig i klimatdebatten kan bidra ett nytt perspektiv på vad dessa konflikter grundar sig i.

Teori:

Här presenteras olika teorier om energidiskurser som används för att tolka resultaten av analysen. Den teoretiska delen inleds med ett avsnitt om energifenomenets abstrakta natur som påvisar vikten av att förstå energibegreppet i en social och kulturell kontext. Sedan kommer Daggetts (2019) kritiska definition av energikonceptet användas för att förklara hur den övergripande västerländska energidiskursen ser ut idag. Geerts (2018) förklaringar av olika positioner inom den övergripande diskursen i energiomställningsdebatten kommer att användas för att förstå olika positioner som partierna i den svenska debatten intar. Begreppet diskurs ska här förstås som den övergripande diskursen som samtliga partier befinner sig inom och dessa har i sin tur olika positioner inom diskursen.

Energifenomenets abstrakta natur och energikulturer

Att ha förståelse för- och ta hänsyn till kulturella aspekter av människors vardagliga aktiviteter och energianvändning, medför stor förståelse för konsumtionsmönster och människors uppfattning av energibegreppet (Goggins et al., 2022). Genom att kombinera kulturens roll i energianvändning med beteendevetenskap nås ny förståelse för hur sociala värden motiverar vissa typer av beteenden (ibid.). Energikultur definieras här som sociokulturella faktorer som formar kollektivt energi-begär och skapar olika sätt på vilka energi genereras, distribueras, förstås och används (ibid.). Människor har i regel inte ett aktivt medvetande kring energi, utan vi uppfattar energi främst genom den grad av tjänst eller det arbete som den förser oss med, som till exempel värme, belysning eller mobilitet. Det här medför att energianvändning är normaliserat och tas för givet vilket resulterat i en konstant hög efterfrågan (ibid.). Här tydliggörs energifenomenets svår-greppbara karaktär och kulturens roll i energikonsumtion. Ideologi kan förstås som idéer som rör samhället och hur det ska organiseras uttrycks genom en bestämd och systematisk sammanställning av politiska åsikter (Bergström & Boréus, 2000). Om energi förstås som ett fenomen som människor inte har ett aktivt medvetande kring blir det intressant att undersöka hur denna

abstrakthet påverkar och påverkas av politisk debatt och ideologi, eftersom det handlar om att se vad som händer när konkreta politiska åsikter ska yttras om ett abstrakt fenomen.

Vidare bidrar statsvetaren Cara New Daggett (2019) med ett vetenskapsteoretiskt perspektiv på hur energifenomenets abstrakta karaktär kan diskuteras. Daggett (2019) refererar i sin bok ”The Birth of Energy” till fysikern Richard Feynman (1918-1988) som beskrev energi och energivetenskap som att de inte existerar som ett konkret fenomen. Feynman beskrev att det finns en särskild kvantitet som vi kallar för energi som är oföränderlig trots att naturen genomgår förändringar. Det är en abstrakt idé eftersom det är en matematisk princip som innebär att det finns en numerisk kvantitet som inte förändras när något händer (Daggett, 2019; 40). Vi kan mäta vissa aspekter av energi men inte energin i sin helhet och med hjälp av matematiska system kan vi räkna på och beskriva energi men kommer alltid att sluta med en beräkning av mer eller mindre abstrakta ting (Daggett, 2019; 41). Det här innebär att det inte är troligt att vi uppfattar energifenomenet på samma sätt vilket betyder att det finns en ontologisk problematik med energifenomenet.

Energi är - och kommer alltid vara abstrakt för oss. Daggett (2019) intar en kritisk inställning till de termodynamiska lagarna som objektiva sanningar om vad energi är samt konstaterar med grund i Feynmans inställning att ”(...) the conservation of energy reflects the scientists’ desire to know and understand the world, which requires that the world is know-able. Energy points to the enduring faith in nature as divinely designed to be accessible to human perception” (Daggett, 2019; 41-42). Det här betyder att vår förståelse för energi idag har formats av en positivistisk inställning till att vi kan göra objektiva och sanna observationer av världen som, enligt Daggett, har växt fram och formats historiskt.

Västerländsk energidiskurs tar form

Daggett (2019) presenterar ett alternativt och kritiskt förhållningssätt till energikoncept och energivetenskap och menar att energidiskursen har en eurocentrisk och kapitalistisk prägel. Dagens förhållningssätt till energi härstammar från industrialismens utveckling under 1800-talet med introduktionen av fossila bränslen i kombination med ångmaskinteknologi. Under den här tiden sker ett regimskifte i energiförsörjning och förflyttas från ett jordbrukssamhälle till ett industrisamhälle beroende av fossila bränslen som medför en energiintensifiering där utveckling är likställt med snabbare processer och kortare avstånd som möjliggörs av teknologi och massproduktion. Den industriella revolutionens lönsamhet i jämförelse med jordbrukssamhället låg egentligen inte i att den medförde ett godare liv för samhällsmedborgarna och det var inte heller ett mer effektivt system. Daggett lyfter här Andreas Malms argument om att ett starkt motiv för övergången till mekaniskt arbete drivet av kol istället kom från industriägarna som med detta påverkades mindre av arbetarnas krav på arbetsförhållanden och löner vilket i det långa loppet innebar ökad makt, ekonomisk lönsamhet och kontroll (Daggett, 2019; 29-30). Ny teknik och fossila bränslen prioriterades alltså på grund av maktstrukturer och intressen i att expandera den kapitalistiska industrin.

Människor i städerna fick utstå föroreningar från industrierna, sjukdomsspridning och fattigdom och svaret på hur samhället skulle lyftas upp ur denna misär var fortsatt vetenskaplig utveckling och industriell expansion (Daggett, 2019; 34). Forskningens viktigaste område blir därför energistudier och termodynamikens lagar får under 1800-talets mitt mycket utrymme. Intresset för att undersöka och optimera ångmaskinens arbete medförde en stark fixering vid spill eller dissipation. Fascinationen för outnyttjad eller slösad energi formades av kapitalistiska vinstintressen men också av teologiska motiv från protestantismen där det ansågs att jorden var skapad för människorna och dess resurser bör utnyttjas till dess fulla potential. Effektivisering var på så sätt etiskt motiverat både av kapitalistiska och religiösa skäl och är med andra ord kulturellt betingat.

Ett av Daggetts huvudargument i boken är att energi kan inte reduceras till enbart vetenskap (Daggett, 2019). Vidare förklarar hon att de termodynamiska lagarna inte är ett felaktigt sätt att se på världen men kan inte ensamt förklara sanningar om den biofysiska världen (Ibid.). Termodynamiska lagar och liknande typ av biofysisk forskning möjliggjorde nya tolkningar av världen och skapade på så vis nya styr-strategier för industri och ekonomi och därav har energi i den här förståelsen ett nära samband till politik. Energivetenskap och termodynamisk forskning ska alltså inte ses som ett försök att förklara en sann och objektiv bild av energi som ett redan existerande fenomen, utan termodynamik konstituerar energikonceptet. Daggett beskriver en problematik med dessa föråldrade ontologiska verktyg i takt med att klimatproblemen växer sig större och förbi vår kapacitet att förstå (Ibid.). Vårt sätt att förstå energi idag är alltså historiskt och kulturellt präglad och att förändra dagens energikultur kommer vara komplext inom dessa befintliga ramar för hur vi förstår energi (Ibid.).

Gräns-lös konsumism och Ekologisk återhållsamhet: olika positioner i energidebatten

Geerts (2018) skriver i en artikel om energiomställningens komplexa natur med socioteknologiska utmaningar som till exempel klimatförändringar, resursknapphet, energisäkerhet, tillgängliga försörjningssystem och ekonomiska utmaningar. En stor del av diskussionen kring energiomställningar handlar om vad som anses vara genomförbart, hur systemet ska utformas samt vilka gränser vi måste förhålla oss till. Geerts menar också att fokus delvis bör skiftas från vad som är möjligt att genomföra till vad som anses attraktivt att göra och varför inställningarna skiljer sig (Geerts, 2018). För att få ökad förståelse för energiomställningsdebatten undersöks inställningar till knapphet och de olika målen med en energiomställning. Geerts (2018) beskriver två olika positioner inom energiomställningsdebatten som han kallar för "boundless consumerism" och "eco-frugalism". Jag kommer använda mig av egna översättningar av positionerna: "gräns-lös konsumism" och "ekologisk återhållsamhet". I översättningarna kan det uppfattas som att

positionerna är värdeladdade, men de bör inte läsas som värderande. ”gräns-lös konsumism” ska till exempel inte förstås som att den här positionen är *gränslös* som om den vore ”ohämmad” utan mer som en konsumism utan ramar, därav uppdelningen i ordet ”gräns-lös”.

Genom att dela in energidebatten i de olika positionerna som identifierats undersöks hur syften med en energiomställning skiljer sig åt. Det ska understrykas att dessa två positioner ska ses som utgångspunkter för idésystem och att positionerna inte är statiska utan kan blandas av olika grad.

Gräns-lös konsumism

Positionen gräns-lös konsumism förespråkar ett energiintensivt och tillväxtpräglad samhälle och har som intention att upprätthålla den levnadsstandard som utvecklats under en fossil era. Det finns en övertygelse om att med hjälp av rätt styrning, åtgärder och modern teknik kan energi fortsätta utvinnas i överflöd och vi kan fortsätta göda en ökande efterfrågan på energi utan att konkurrera med den ekologiska hållbarheten. Argument som förs inom positionen präglas av tre olika kategorier av optimism: ekologisk-, teknologisk- och ekonomiskoptimism (Geerts, 2018). Ekologisk optimism innebär att energitillgångar (både av fossilt och förnyelsebart slag) mer eller mindre betraktas som ändlösa. Teknologisk optimism syftar till att teknologisk utveckling kommer att ske i en så pass snabb takt att vi kan kringgå potentiella problem med resursknapphet kopplat till de energislag som när våra samhällen idag. Den ekonomiska optimismen grundar sig i att det finns en stark tro på ”grön tillväxt” vilket innebär att det finns tillit till att ekonomisk tillväxt kan fortsätta att öka genom att tillväxten frikopplas från utsläpp.

Geerts (2018) poängterar att trots namnet så behöver anhängare av gräns-lös konsumism inte nödvändigtvis förespråka ökad konsumtion till varje pris utan det finns en variation mellan förespråkad teknologi, energikälla eller hastigheten på konsumtion- eller tillväxt.

Centralt för samtliga anhängare av gräns-lös konsumism är dock att det inte anses finnas några märkbara absoluta gränser vilket innebär att energitillgångar betraktas som hypotetiskt ändlösa. Målet med en energiomställning är på så vis att behandla och förbättra problematik med specifika resurser eller typer av förorening och en energiomställning bedöms inte kunna förändra några större övergripande problem än så. Ett väl utformat energisystem enligt gräns-lös konsumism utgöts av att konsumenter har möjlighet att konsumera varor och tjänster som utgör ett gott liv. Konsumenter bör kunna befinna sig på en fri marknad där de själva har möjlighet att forma sina liv och konsumtionsmönster efter det som individen finner vara ett gott liv. En fri marknad och ekonomiskt välstånd ses som grundläggande för att konsumenten ska kunna upprätthålla en tillfredställande livsstil. Målet med en energiomställning måste därför handla om att säkra tillgången så att det inte förhindrar någon att nå sina mål. På så vis är tillväxt alltid bra, för att det ger individen möjligheter.

Ekologisk återhållsamhet

Den andra positionen Geerts (2018) identifierat inom energidebatten är istället en inställning där resurser ses som ändliga eller begränsade. Man menar att fossil energi är så pass central i det befintliga ekonomiska systemet att den inte går att fasa ut utan att överge tillväxt. Mänskliga samhällens energianvändning bör präglas av sparsamhet eftersom ändlös konsumtion är inte möjligt och därför måste energikonsumtionen minska där det är möjligt. Vikten av att påminnas om- och medvetet reflektera över energikonsumtionen betonas eftersom den inte finns aktivt i vårt medvetande. Positionen förespråkar beteendeförändring och aktiv reducering av energiintensiva vanor. Här finns en väsentlig skillnad mellan positionerna där den ekologiska återhållsamheten menar att energiomställningen i grunden inte handlar om att försöka optimera förutsättningar för ett gott liv utan det handlar om att försöka överleva. Att leva inom planetära gränser är för den här positionen vårt enda alternativ om mänskliga samhällen ska överleva på jorden. På så vis är frågan om individens rätt till ett gott liv inte central för den ekologiska återhållsamhetens argumentation utan frågan om tillvaro handlar istället om att frigöra sig från konsumtionsbehovet och istället nöja sig. All aktivitet som inte är grundläggande

för överlevnad är potentiellt problematisk eftersom all reduktion av ekologisk påverkan innebär förlängd tid på jorden för det mänskliga släktet.

De olika positionernas motivation till en energiomställning kan låta snarlik eftersom båda talar om effektivisering. Men syftet med omställningen skiljer sig åt. Inom ekologisk återhållsamhet handlar det om att effektivisera energisystem för att reducera konsumtion och uppnå en absolut minskning medan den gränslösa konsumismens syfte är att effektivisera för att kunna upprätthålla och eventuellt även utöka konsumtionen. Något som däremot är gemensamt för positionerna är att de delar en inställning till hur vi ska förstå relationen mellan energi och samhälle. Båda är centrerade kring effektivitetsoptimering och organisationen av ”mätbar” energiproduktion. Energi och resurser i allmänhet är viktigt för mänskliga samhällen och i slutändan handlar energidebatten om inställningen till- och hantering av knapphet. Nedan i Figur. 1. syns en sammanställning över hur positionerna skiljer sig åt i olika dimensioner av idésystemen.

Figur 1.

Skillnaderna mellan positionerna Gräns-lös konsumism och Ekologisk återhållsamhet

Ekologisk återhållsamhet	Inställning till:	Gräns-lös konsumism
Globalt perspektiv	Ekologiska fenomen	Specifikt perspektiv
Absoluta gränser	Knapphet	Relativa gränser
Teknikskepsism	Teknologi	Teknikoptimism
<ul style="list-style-type: none"> - Nerväxt - Ekonomi och planetära gränser 	Ekonomi	<ul style="list-style-type: none"> - Tillväxt - Frånkoppling
Överlevnad	Filosofi	Ett gott liv
Nödvändigt behov	Konsumtion	Självbestämmande
Absolut minskning	Effektivisering	Upprätthåll eller öka konsumtion
Positivt	Beteendeförändring	Negativt

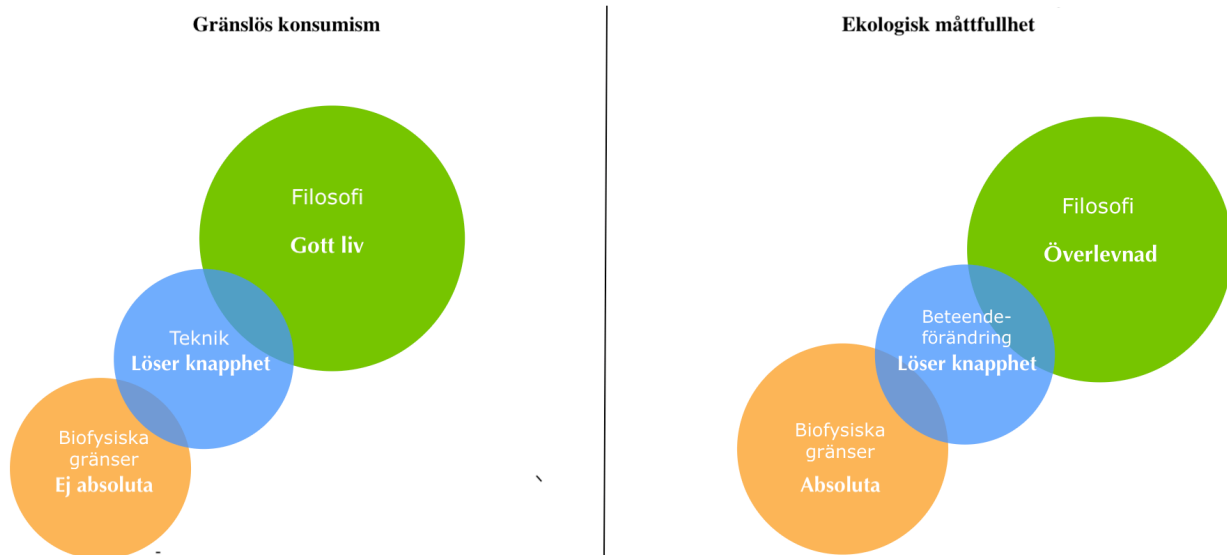
Relationen mellan filosofiska utgångspunkter och strategier för att hantera knapphet

För att förstå hur de olika positionerna angriper problemet med biofysiska gränser har jag konstruerat en figur för att illustrera relationen mellan filosofiska utgångspunkter och strategier för att hantera knapphet. Positionernas förhållningssätt till samhälle och natur skiljer sig åt i grunden och jag anser att det här är en viktig insikt att ha för att förstå varför deras angreppssätt är så pass olika. Som redan nämnt ovan beskriver Geerts hur individens rätt till att forma sitt liv och sina konsumtionsvanor är centralt för gräns-lös konsumism. Konsumtion av energi eller andra varor ska alltså i första hand bidra till att öka levnadsstandard och lycka för samhällsmedborgarna och därav är *idén om ett gott liv* essentiell för positionen. Strävan efter "ett gott liv" är alltså ett grundläggande motiv för energiomställningen och utgör därför positionens filosofiska utgångspunkt. För positionen Ekologisk återhållsamhet är den här typen av argumentation oväsentlig eftersom föreställningen är att vårt enda val är att leva inom planetära gränser för att säkra människosläktets överlevnad. Det här måste förstås som att överlevnad värderas högre än individens goda liv och på så sätt utgör *överlevnad* den filosofiska utgångspunkten för ekologisk återhållsamhet.

Inställningen till biofysiska gränser kan sedan förstås genom att titta på strategin för att sammanlänka filosofiska ståndpunkter med denna materiella/ekologiska dimension. Gräns-lös konsumism utgår från att teknik kan hjälpa oss att upprätthålla konsumtion och ett gott liv trots problemen med knapphet vilket innebär att *teknik* är det som överbryggat den filosofiska utgångspunkten med biofysiska gränser. Det är tekniken som möjliggör inställningen till biofysiska gränser som *relativa*. Inom Ekologisk återhållsamhet menas istället att knapphet inte kan påverkas utan människan måste reducera sina behov vilket resulterar i att *beteendeförändring* måste tolkas som den här positionens sätt att överbrygga överlevnad och *absoluta* biofysiska gränser.

Figur 2.

Relationen mellan positionernas filosofier och inställningar till teknik och biofysiska gränser

Metod:

Under följande avsnitt introduceras inledningsvis studiens ontologiska och epistemologiska grunder och därefter följer en presentation av metoden som kommer användas som är beskrivande idéanalys samt en beskrivning av kodningsprocessen.

Studiens ontologiska grund baseras på ett konstruktivistisk perspektiv vilket innebär att individer anses konstruera sina sociala verkligheter och verkligheten betraktas inte heller som statisk (Bryman, 2012). Verkligheten existerar alltså inte oberoende av oss själva utan konstrueras i relation till individens idéer och antaganden om verkligheten. Därför blir det i denna studie viktigt att kritiskt analysera politiska budskap och fastställa deras mening och innebörd, eftersom det avslöjar något om vår sociala verklighet. Det här leder vidare in på den epistemologiska utgångspunkten som är interpretivistisk eller tolkande där sociala verkligheter ska förstås genom sociala aktörer. I den sociala världen har sanningar alltid en subjektiv dimension och kunskap ges mening genom sociala aktörer (Bryman, 2012).

Eftersom uppsatsen avser undersöka olika partiers inställning till energi- och klimatfrågor samt filosofier om vad som utgör ett gott liv, är detta en idéanalytisk studie. För att analysera och tolka materialet kommer jag använda mig av beskrivande idéanalys. Beskrivande analys kan användas för att beskriva personers ”värderande” yttranden eller uppmananden och tolka dessa för att förstå innebörden (Beckman, 2005). Det är vid första anblick en neutral beskrivning av materialet och bedöms ofta vara otillräcklig i sig själv men Beckman (2005) menar att det är ett missförstånd att beskrivande studier inte skulle kunna bidra till att förklara verkligheten; däremot förklarar de inte varför något inträffar (s. 48). För att studien ska ha vetenskaplig relevans krävs det att beskrivningen inte bara återger materialet utan att det också systematiskt sorteras så att slutsatser kan dras om något som tidigare inte gick att utläsa ur materialet vid första anblick. En beskrivande idéanalys syftar (till skillnad från den idékritiska analysen) inte till att göra ställningstaganden eller giltighetspröva budskapen i sig, men ”kan inte undandra sig ett

ställningstagande om hur text, ett begrepp eller en ideologisk ståndpunkt skall begripas eller förstås” (Beckman, 2005; 50). För att kunna utföra analysen på ett systematiskt och meningsfullt sätt krävs en särskild analysstruktur (Beckman, 2005).

Den beskrivande idéanalysens logik handlar om att vi gör påståenden om materialets karaktär och innehåll och jämför materialet i olika mätpunkter eller kategorier. Bergström & Boréus (2000) beskriver att det finns utrymme för forskaren att själv utveckla ett analysinstrument som lämpar sig för studien i fråga. Jag kommer att använda mig av ”idealtyper” som analysapparat, vilka kan beskrivas som en tankekonstruktion (Ibid.). När idealtyper konstrueras är det inte meningen att dessa ska spegla faktiskt existerande positioner utan de ska användas som ett verktyg för att tydliggöra skillnaderna mellan olika ståndpunkter (Beckman, 2005). De fungerar som raster där vi kan se politiska uttalanden och sortera dem efter olika idealtyper (Bergström & Boréus, 2000).

Kategorierna kan enligt Beckman (2005) utformas med grund i den teoretiska utgångspunkten och idealtyperna kommer i den här studien utgöras av positionerna ”Gräns-lös konsumism” och Ekologisk återhållsamhet” (min översättning) som Geerts (2018) identifierat i energidebatten. Politiska budskap från partierna kommer sedan att placeras in i olika dimensioner där respektive idealtyp är representerad. Dimensionerna grundar sig på idealtypernas olika inställning till ”ekologiska fenomen”, ”knapphet”, ”teknologi”, ”ekonomi”, ”filosofi”, ”konsumtion”, ”effektivisering” och ”beteendeförändring” (se fig. 1).

Kodningen har genomförts med hjälp av en kodningsguide (se bilaga 1) där uttalanden från partierna har placerats in under den dimension och position i energiomställningsdebatten som representeras. I dimensionen ”ekologiska fenomen” återfinns uttalanden om klimatet eller klimatförändringarnas natur och huruvida det finns ett specifikt eller globalt perspektiv till dessa. Knapphetsdimensionen behandlar uttalanden om naturresursers karaktär och om vi måste förhålla oss till gränser som relativa eller absoluta. I dimensionen ”teknologi” analyseras inställningen till teknikens förmåga att reducera utsläpp eller konsumtion och om partierna förhåller sig optimistiskt

eller skeptiskt till teknik. Dimensionen som följer därpå är ”ekonomi” och hit kodas uttalanden om tillväxtprinciper, om det finns en tilltro till ekonomisk tillväxt eller om det snarare handlar om ekonomisk nerväxt. Den filosofiska dimensionen berör uttalanden om livsstil och vad som utgör grunden för en energiomställning. I dimensionen ”konsumtion” analyseras uttalanden om- och hur konsumtion bör begränsas. Inom positionen gräns-lös konsumism understryks individens rätt till självbestämmande över sin konsumtion och därför har uttalanden med negativ inställning till ekonomiska styrmedel för att begränsa konsumtion kodats hit. För ekologisk återhållsamhet ligger fokus istället på att minska konsumtionen till att endast bestå av absoluta behov och därför har, bland annat, uttalanden med positiv inställning till ekonomiska styrmedel för att begränsa konsumtion kodats hit. Dimensionen ”effektivisering” behandlar uttalanden om motiven bakom en energiomställning, om det handlar om att ”upprätthålla eller öka energikonsumtionen” eller om det handlar om att effektivisera för att uppnå ”absoluta minskningar”. Den sista dimensionen i kodningsguiden berör inställning till beteendeförändring och om beteendeförändring betraktas som positivt eller negativt. Det fullständiga kodningsschemat finns bifogat i bilagor för en exakt beskrivning av vad som ingår i respektive dimension (bilaga 1).

De Tv-sända debatterna har transkriberats och jag har använt mig av kodningsprogrammet Nvivo för att kunna analysera och få en god överblick av datan. Kodningen genomfördes i två steg. Första steget i kodningsprocessen var en deskriptiv eller ”fri” kodning där materialet delades in efter de ämnen som var mest förekommande i samtliga debatter. Därefter följde ett andra steg i kodningsprocessen där materialet kodades genom en teoretisk lins och genom ramverket för idealtyperna Gräns-lös konsumism och ekologisk återhållsamhet.

Reliabilitet och reflexivitet

Reliabilitetsfrågor är väldigt aktuella i studier som handlar om att tolka och analysera uttalanden och det finns en subjektiv dimension, särskilt när vi talar om politik och ideologi som är värd att uppmärksamma. Genom att grunda idealtyperna i den teoretiska utgångspunkten och ha två idealtyper med distinkta, tydliga skillnader struktureras materialet mer specifikt vilket bidrar till ökad intersubjektivitet. Men skulle analysverktygen specificeras för strikt finns det en stor risk att information som inte passar in i ramverket förloras (Bergström & Boréus, 2000). Det här kompenseras genom att kodningen genomfördes i två steg med en deskriptiv del och en del där materialet kodades genom en teoretisk lins (mer om kodningsprocessen i metodavsnittet ovan).

I forskning med socialkonstruktivistiskt perspektiv är det även av extra stor vikt att vara reflexiv och hantera subjektiva sanningar som producerats av forskaren försiktigt (Jørgensen & Phillips, 2002). Under kodningsprocessen tenderade jag att sammankoppla positioner på den politiska vänster-höger-skalan med Geerts (2018) positioner i energiomställningsdebatten. Den politiska högern har associerats med positionen gräns-lös konsumism och den politiska vänstern med ekologisk återhållsamhet. Det finns en viss logik i denna sammanlänkning eftersom positionen gräns-lös konsumism till exempel delar den politiska högerns tilltro till den fria marknaden och dess konservativa riktning (i bemärkelsen att de vill bevara fossilsamhället) medan positionen ekologisk återhållsamhet ligger närmre den politiska vänsterns mer radikala inställning till samhällsförändring. Men för att inte förbise information eller koda inkonsekvent har jag ansträngt mig för att hålla mig nära en ordagrann tolkning och gå fram och tillbaka mellan uttalanden och båda positionerna oavsett partiets ideologiska utgångspunkt. Jag har arbetat för att hålla en så objektiv ställning som möjligt i mina studier men är också medveten om att min identitet och tidigare erfarenheter oundvikligen har påverkat hur data samlats in och analyserats och bedömer att transparens ger läsaren utrymme att även själv bedöma studiens trovärdighet.

Material:

Material som används i studien är direkt riktat till väljarna och som syftar till att påverka var de väljer att lägga sin röst. Jag har gjort ett urval av SVTs TV-sända slutdebatter eftersom de finns tillgängliga för många och att partierna, genom sina partiledare, i det här formatet konkret presenterar och förklarar sina lösningsförslag på samhällskriser och problem inför kommande mandatperiod. Studien har begränsats till att analysera specifika delar och avsnitt i debatterna som handlar om klimat och/eller energi. Urvalet har formats för att kunna hålla ett jämt tidsintervall mellan debatterna för att kunna identifiera eventuella förändringar och positionsförflyttningar. Det totala tidsspannet sträcker sig över 16 år med avstamp vart åttonde år, det alltså hinner gå en mandatperiod emellan varje debatt. Nedan följer en förteckning på vilka debatter som ingår i materialet:

- SVTs slutdebatt 2006

Med fokus på ämnet "Miljö"

- SVTs slutdebatt 2014

Med fokus på ämnet "Klimatet"

- SVTs slutdebatt 2022

Med fokus på delarna där ämnena "Elpriserna" och "Klimatet" behandlas.

Analys

Under följande avsnitt presenteras den beskrivande idéanalysen som gjorts via idealtyper. Inledningsvis följer en del som sätter kontexten inför valet för respektive år och därefter idéanalysen efter det teoretiska ramverket och idealtyperna.

SVTs Slutdebatt 2006

Kontext valet 2006

Socialdemokraterna var sittande regering sedan 1994 med stöd från samarbetspartierna Vänsterpartiet och Miljöpartiet (Grundlagsutredningen, 2007). Medverkande i SVTs slutdebatt 2006 var Göran Persson (Socialdemokraterna), Peter Eriksson (Miljöpartiet), Fredrik Reinfeldt (Moderaterna), Lars Ohly (Vänsterpartiet), Lars Leijonborg (Folkpartiet, numera Liberalerna), Maud Olofsson (Centerpartiet) och Göran Hägglund (Kristdemokraterna) (Werner, 2006). Aktuellt för klimatdebatten på en global nivå var att Kyotoprotokollet trädde i kraft 2005 (FN, 2021). Här påtalades klimatfrågans allvar och det konstaterades med vetenskaplig enighet att klimatpåverkan var av antropogen karaktär. Detta protokoll var ett tillägg till FNs Ramkonvention om klimatförändringar där målet var att stabilisera växthusgaser i atmosfären (Carlsson-Kanyama & Kander, 2013, s.18). I Kyoto var förhandlingarna inför protokollet komplicerade och handlade mycket om att få länder att skriva under och ratificera protokollet. Det viktigaste tillägget till konventionen innebar specificerade utsläppsmål för rika länder i Nord, något som inte gällde utvecklingsländer (Carlsson-Kanyama & Kander, 2013, s.18). Viktiga valfrågor 2006 var sysselsättning, välfärd/sjukvård och utbildning (Statistiska Centralbyrån (SCB), u. å.).

Efter valet 2006 ökade Moderaterna mest och hade då 79 mandat (Valmyndigheten, 2019a). Centerpartiet och Miljöpartiet gick även de fram medan resterande partier gick tillbaka varav Folkpartiet gick tillbaka mest med 20 mandat (Grundlagsutredningen,

2007). Majoritet fick därmed Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna genom den borgerliga alliansen och moderatledaren Fredrik Reinfeldt fick i uppdrag att bilda regering. Efter detta val fick Sverige en stabil majoritetsregering.

Beskrivande analys genom idealtyperna (miljödebatten 2006)

Centrala ämnet för debatten 2006 inom ämnet "Miljö" var kärnkraft, transport och mobilitet och elpriserna (Sveriges Television (SVT), 2006). Debatten inleddes med att Mats Knutsson (moderator) beskrev hur elpriserna hade stigit mycket under den senaste tiden och bad partierna uttala sig om elpriserna. Därpå följde en diskussion om skatter och energislag, vad som hade orsakat detta och hur lösningarna skulle se ut. Debatten övergick sedan till att diskutera om kärnkraft borde vara en del av den svenska energimixen. I diskussionen om transport och mobilitet konstaterade Marianne Rundström (moderator) att detta var en fråga som var högt rankad hos väljarna. Ökad trafik och transport nämndes i utläggningen och sedan följde en fråga om partiernas viktigaste insatser för klimatförändringarna (Sveriges Television (SVT), 2006).

Figur 3.

Sammanställning av partiernas positioner i debatten 2006

Ekologisk återhållsamhet	Dimension	Gräns-lös konsumism
Globalt perspektiv 	Ekologiska fenomen	Specifikt perspektiv
Absoluta gränser 	Knapphet	Relativa gränser
Teknikskepsism 	Teknologi	Teknikoptimism
- Nerväxt - Ekonomi och planetära gränser 	Ekonomi	- Tillväxt - Frånkoppling
Överlevnad 	Filosofi	Ett gott liv
Nödändigt behov 	Konsumtion	Självbestämmande
Absolut minskning 	Effektivisering	Upprätthåll eller öka konsumtion
Positivt 	Inställning till beteendeförändring	Negativt

I den första dimensionen "ekologiska fenomen" visas hur partierna talar om naturen ur ett globalt respektive specifikt perspektiv. På sidan för ekologisk måttfullhet är det globala perspektivet där det förs retorik om stora klimatförändringar och dessa som världsomfattande eller globala problem eller tal om att det är människans ödesfråga. Här ser vi partier som är både från det politiska vänster- och höger-spektrat. På andra sidan under gräns-lös konsumism är istället mer konkreta lösningar på problem med specifika utsläpp så som till exempel bränslebyte i transportsektorn som den viktigaste åtgärden för klimatet. I den här positionen ser vi enbart partier åt höger. I nästa dimension finns en uppdelningen för hur det talas om knapphet där Göran Persson (S) menar att vi måste hushålla med den energi och Lars Ohly (V) som beskriver att det realistiska är att göra allt för att bryta fossil- och kärnkraftsberoendet vilket insinuerar att vi måste förhålla oss till fossila resursers absoluta biofysiska gränser. I nästa dimension är det bara S som är skeptiska till teknikens förmåga att överbygga knapphet vilket kan uttolkas ur att de talar om att högerens "kärnkraftsromantik" inte är förenlig med en hållbar energiproduktion. Göran Persson (S) talar istället om att hushålla med energi och satsa på inhemska tillgångar och i den här kontexten tolkas det som att kärnkraft ses som ett energislag där det inte går att hushålla med energi och resurser vilket resulterar i teknikskepsis. På sidan för teknikoptimism har vi fler partier åt höger som talar om nya energislag, bilar med ny teknik som reducerar utsläpp, forskning och utveckling. Lars Leijonborg (FP, numera L) säger till och med att: "Jag är ändå optimist därför att jag tror att den tekniska utvecklingen kommer att hjälpa oss" ¹. Lars Ohly (V) har också uttryckt sig på ett sätt där det går att uttolka en viss optimism, då även han talar om nya energikällor som med hjälp av forskning och utveckling kan utgöra grunden för vår energiförsörjning.

I den ekonomiska dimensionen har endast två partier kunnat kodas där vi ser att Miljöpartiet kopplas till båda positionerna. Peter Eriksson (MP) säger i en diskussion om skatter att högersidan håller på och "gnäller över energiskatter medan i själva verket så borde vi ju naturligtvis göra mer för att få till stånd en förändring" ² och fortsätter med att

¹ Sveriges Television (SVT), 2006. Tidsstämpel: 27:59-28:04

² Sveriges Television (SVT), 2006. Tidsstämpel: 24:36-24:41

vi inte kan fokusera på att sänka bensinskatter när klimatförändringarna nu närmar sig. Samtidigt talar Peter Eriksson (MP) också om att den gröna omställningen kan bidra till högre tillväxt och en bättre ekonomi vilket kopplas till idéer om tillväxt och fråkoppling som finns inom gräns-lös konsumism. Även KD tillhör positionen gräns-lös konsumism med yttranden om ökad energiproduktion och vidare export av överskottet. Vad gäller dimensionen filosofi är det bara S som talar om hur vi måste minska våra utsläpp för kommande generationer och påtalar ännu en gång bensinskatterna. Det här tolkas som att vi inte kan prioritera bekvämlighet och mobilitet idag framför kommande generationers liv och det finns på så sätt en tydlig koppling till filosofin om överlevnad som finns inom positionen ekologisk återhållsamhet. I dimensionen konsumtion är det framför allt högerpartier som påtalar vikten av självbestämmande med idéer om lägre kostnader för konsumenterna och högre tillförsel som innebär att energi blir mer tillgängligt och individer har möjlighet att själva bestämma över sin konsumtion. MP talar också om lägre priser för konsumenterna men talar samtidigt mycket om vikten att stänga ned kärnkraften i samband med en övergång till förnybart. Partier som är för kärnkraft menar att det är ett bättre alternativ för miljön, att det kan öka produktion och få ned kostnaderna men MP är fortsatt bestämt emot och i debatten tolkas det som att nedläggningen av kärnkraft trots allt går före andra behov.

Under dimensionen effektivisering finns flest högerpolitiska partier tillhörande gräns-lös konsumism och både höger och vänster tillhörande ekologisk måttfullhet. Uttalanden som på något vis poängterar vikten av att öka eller säkra energitillförseln och energikonsumtionen har kopplats till upprätthållande eller ökad konsumtion under positionen gräns-lös konsumism. För högerpartierna är kärnkraft ofta svaret på hur energiförsörjningen ska tryggas medan det på vänstersidan i större utsträckning argumenteras för att säkra energiförsörjningen genom att förnybara energislag ska substituera fossila eller icke-förnybara energislag. Endast S har uttalat sig på om absolut minskning i samband med att Göran Persson talar om att det finns mycket att göra för att effektivisera och hushålla med energi. Vad gäller beteendeförändring är S positiva vilket går att tolka genom att S är positiva till att människor kommer att ledas in på

”energivänliga” alternativ tack vare höga priser och internationell utveckling. Även KD är positiva då Hägglund talar om att ”du och jag kan göra skillnad” genom förändringar i livsstil. Men KD har även talat om beteendeförändring i negativ bemärkelse i samband med att kärnkraftsavvecklingen kritiserats och Hägglund uttrycker att vi inte borde stänga ned en elfabrik som fungerar. Även Reinfeldt (M) följer samma linje och menar att kärnkraftsavvecklingen leder till högre priser för konsumenter vilket i sin tur påverkar individen i det att arbetstillfällena försvinner och höga skatter begränsar konsumtion.

Sammanfattningsvis finns det inget parti som tillhör endast en av positionerna. Samtliga partier rör sig i olika grad över de kontrasterande positionerna. KD, C, M och L (FP) är de partier som rör sig mest under positionen gräns-lös konsumism medan S är det parti som rör sig överlägset mest under positionen ekologisk måttfullhet där endast en dimension inte representeras (ekonomi). MP rör sig mellan båda positionerna och uttalanden överlappar varandra i relativt stor utsträckning. Vänsterpartiets uttalande rör sig framför allt i kolumnen för gräns-lös konsumism men är också de som har minst uttalanden som gått att koda. Det är inte mycket överlapp mellan positionerna (dimensioner där ett parti tillhör båda positionerna) bortsett från Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Centerpartiet som överlappar i effektiviseringsdimensionen, och slutligen Kristdemokraterna som överlappar i uttalanden vad gäller beteendeförändring.

SVTs Slutdebatt 2014

Kontext valet 2014

Sittande regering 2014 var regeringen Reinfeldt där Moderaterna, Folkpartiet (Numera Liberalerna), Centerpartiet och Kristdemokraterna ingick och de var inne på sin andra mandatperiod vid tidpunkten (Sveriges riksdag, u. å. a). Medverkande i SVTdebatten 2014

var Jimmie Åkesson (SD), Jonas Sjöstedt (V), Gustav Fridolin (MP), Stefan Löfven (S), Fredrik Reinfeldt (M), Annie Lööf (C), Jan Björklund (FP, numera L) och Göran Hägglund (KD). Tre frågor som var viktiga för riksdagsvalet var enligt siffror från SCB åter igen välfärd och sjukvård, utbildning och sysselsättning där intresset för frågor om utbildning ser ut att ha ökat mest från 24 procentenheter år 2006 till 41 procentenheter år 2014 (Statistiska Centralbyrån (SCB), u. å.).

Ytterligare något som var mycket omdebatterat under det här valet var Sverigedemokraternas position i politiken. Föregående val år 2010 fick partiet 5,7% av andelen röster, kom över riksdagsspärren (Valmyndigheten, 2019b) och ökade sedan markant under 2014 då de nådde 12,86 procent av andelen röster vilket innebar att de blev Sveriges tredje största parti (Valmyndigheten, 2022). Övriga partier tog länge avstånd från SD och det talades istället om att försöka göra blocköverskridande överenskommelser från vänstersidan och fördes diskussioner om minoritetsregering från högersidan för att undvika att SD skulle få inflytande (Durehed, 2010). Men efter valet 2014 uppstod frågan om det fortsatt gick att utesluta SD från inflytande i riksdagen, dels på grund av ideologiska skillnader men också för att förutsättningarna för att söka majoritet för sin politik utan SD förändrades (Magnusson, 2014). Vad gäller klimatfrågorna talades det mycket om statliga kraftbolaget Vattenfalls försäljning eller avveckling av tysk kolkraft och de förnybara energikällornas i SVTs slutdebatt om klimatet. Bolaget ägde under den här tiden tre kolkraftverk i regionen Lausitz och i riksdagsvalet blev det en valfråga huruvida brunkolsverksamheten skulle säljas eller avvecklas av Vattenfall (Mattmar, 2015). Det debatterades huruvida Vattenfall skulle behålla ägandet av kolkraften för att sedan kunna avveckla den eller om kolkraften skulle säljas för att på så sätt utfasas från verksamheten (Sveriges Television (SVT), 2014).

Valresultatet 2014 visar att Socialdemokraterna fick 31,01 procent av rösterna, Moderaterna fick 23,33 procent och Sverigedemokraterna 12,86 procent. Regeringsbildningen blev lång och komplicerad och Socialdemokraterna lyckades inte få igenom sitt budgetförslag (Gerdfeldter & Salö, 2014). Det slutade med att

Sverigedemokraterna röstade för Alliansens budgetförslag och fällde därmed den Socialdemokratiska regeringens förslag (Forssblad, Horvatovic & Svensson, 2014). Efter mycket om och men slöts decemberöverenskommelsen, ett samarbete med de borgliga som skulle utesluta SD från inflytande, tillåta en minoritetsregering med S och MP där det öppnades upp för att hitta blocköverskridande överenskommelser i frågor som energi och försvar (Lindroos, 2015).

Beskrivande analys genom idealtyperna (klimatdebatten 2014)

De ämnen som var centrala för debatten i ämnet "Klimatet" år 2014 var kärnkraften, Vattenfalls försäljning eller avveckling av tysk kolkraft och de förnybara energikällornas roll i den här kontexten (Sveriges Television (SVT), 2014). Inledningsvis frågar Mats Knutsson (moderator) var partierna står i frågan om statliga Vattenfalls aktivitet med kolgruvor och kolkraftverk i Tyskland och därpå följer en diskussion om vad som bör göras ur ett ekonomiskt perspektiv och vilka energislag som bör ersätta kolkraften vid avvecklingen.

Figur 4.
Sammanställning av partiernas positioner i debatten 2014

Ekologisk återhållsamhet	Dimension	Gräns-lös konsumism
Globalt perspektiv 	Ekologiska fenomen	Specifikt perspektiv
Absoluta gränser	Knapphet	Relativa gränser
Teknikskeptism	Teknologi	Teknikoptimism
- Nerväxt - Ekonomi och planetära gränser	Ekonomi	- Tillväxt - Frånkoppling
Överlevnad 	Filosofi	Ett gott liv
Nödvändigt behov	Konsumtion	Självbestämmande
Absolut minskning	Effektivisering	Upprätthåll eller öka konsumtion
Positivt	Inställning till beteendeförändring	Negativt

I den första dimensionen är det endast Miljöpartiet som på något sätt uttalat sig om ekologiska fenomen och har kodats till båda positionerna. I ett resonemang om ansvar för kommande generationer pratar Gustav Fridolin (MP) om klimatrapporerna och hur människor världen över tvingas fly på grund av klimatförändringar vilket tyder på ett globalt perspektiv. I samma resonemang tar Fridolin (MP) även upp ett lokalt exempel med översvämningar i Halland och senare i debatten när kärnkraft diskuteras tar MP-språkröret även här upp problem med lokala miljökatastrofer som ”BT Kemis gifttunnor i Teckomatorp” och ”Rhoca-Gil i Hallandsåsen”³ för att påvisa att de kan ske även i vår närmiljö. Ett parti som endast kodats till ”specifika utsläpp” hade varit mer tydligt kopplat till positionen gräns-lös konsumism eftersom det globala perspektivet i så fall inte erkänns men MP hamnar någonstans mittemellan positionerna på grund av att båda perspektiven betonas.

”Teknologi” är nästa dimensionen och här placerar sig Centerpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet under optimism. I en sektion i debatten om kärnkraft och förnybar elproduktion pratar Jonas Sjöstedt (V) negativt om kärnkraft och om förnybar energi som substitut för kärnkraften och vänder sig mot Jimmie Åkesson (SD) och säger ”Det är fullt möjligt att göra. Var inte så teknikfientlig, var lite positiv”⁴. Här uttrycks en stark tilltro till teknik och det är förnybara energislag som sammanlänkas med teknikoptimism. Jimmie Åkesson (SD) som är för kärnkraft och talar om den som en stabil och säker energikälla svarar på Sjöstedts (V) replik: ”Jag är inte teknikfientlig, jag är realistisk i det sammanhanget. Kärnkraften står för 40% av vår energi- elproduktion idag och det kan vi inte bara ersätta”⁵. Här kopplar Åkesson (SD) istället kärnkraften till teknikoptimism och har en konservativ inställning till att förändra elförsörjningssystemet. Annie Lööf (C) jämför olika kraftslag och pratar om kapacitet och hur många vindkraftverk som motsvarar en kärnkraftsreaktor och uttrycker en optimistisk inställning till båda energislagen vilket

³ Sveriges Television (SVT), 2014. Tidsstämpel: 1:04:41-1:04:52

⁴ Sveriges Television (SVT), 2014. Tidsstämpel: 1:09:05-1:09:09

⁵ Sveriges Television (SVT), 2014. Tidsstämpel: 1:09:08-1:09:16

framstår som att det finns en inställning till att tekniken erbjuder många olika lösningsalternativ.

I följande dimension "ekonomi" ser vi även här partier som endast kodats till gräns-lös konsumism. I samband med diskussion om Vattenfalls försäljning eller avveckling av kolkraft och pratar Löfven (S) om att Socialdemokraterna "tänker agera så att Vattenfall är den förnybara föregångaren" ⁶ och att Sverige inte ska ägna sig åt kolkraft. Men samtidigt säger han att Vattenfall ska få agera som ett bolag och ta beslut på affärsmässiga grunder efter att Reinfeldt (M) anklagat oppositionen (S och MP) för att vilja behålla ägandeskapet och avveckla kolkraften, vilket enligt M skulle innebära att de ägnar sig åt kapitalförstöring. Det här kan kopplas till idéer om fränkoppling eftersom det argumenteras för att det går att ställa om till hållbar verksamhet men fortfarande kunna låta ett bolag gå med vinst. Reinfeldt (M) talar som sagt om kapitalförstöring i samband med att kolkraftverken ska avvecklas och insinuerar att tillväxt prioriteras före en avveckling av fossila bränslen. Jimmie Åkesson (SD) bekräftar Ms argument om att kapitalförstöring inte är önskvärt och poängterar även att kolkraftsberoendet hör samman med avvecklingen av kärnkraft. Gustav Fridolin (MP) replikerar på Reinfeldts (M) anklagelse om kapitalförstöring genom att hänvisa till regeringens inköp av energiföretaget NUON och insinuerar att det var en dålig affär. Även här kopplas energiförsörjning till principer om ekonomisk tillväxt.

I dimensionen "filosofi" är det endast Miljöpartiet som uttalat sig och Gustav Fridolin pratar här om vilken av att avveckla fossilberoendet för att kommande generationer ska kunna leva på planeten. Inom effektiviseringsdimensionen ser vi endast partier under gräns-lös konsumism. Åkesson (SD) talar om vikten att upprätthålla energiproduktionen och att kolkraften först måste ersättas av kärnkraft (en säker energitillgång) innan något avvecklas och det framstår som att säkrad tillgång prioriteras framför konsekvenser för klimatet. Jan Björklund (FP, numera L) och Göran Hägglund (KD) argumenterar på liknande sätt som SD om vikten om att ersätta kolkraften med kärnkraft på grund av de

⁶ Sveriges Television (SVT), 2014. Tidsstämpel: 1:01:09-1:01:13

förnybara energikällornas osäkerhet. Både MP, S och V talar också om vikten av att ersätta kolkraften och upprätthålla elproduktionen men MP och V menar istället att förnybara energikällor är det som ska ersätta kolkraften. V uttrycker också att förnybara energikällor potentiellt skulle kunna producera ett överskott av energi och beskriver det som önskvärt, alltså ett positivt uttalande om ökad konsumtion. Stefan Löfven (S) uttrycker att Socialdemokraternas åsikt är att kärnkraften ska avvecklas men menar att detta inte kan göras på bekostnad av en säker energitillgång och menar att kärnkraftens avveckling ska bestämmas utefter tekniska och ekonomiska förutsättningar vilket innebär att upprätthållande av konsumtion prioriteras. I dimensionerna ”konsumtion”, ”inställning till beteendeförändring” och ”knapphet” har inga partier kunnat kopplas.

Sammanfattningsvis kan vi utläsa av tabellen att samtliga partier, bortsett från Miljöpartiet, endast har kodats till positionen gräns-lös konsumism. Miljöpartiet har även kopplats till positionen ekologisk återhållsamhet och i dimensionen ”ekologiska fenomen” överlappas deras uttalanden. Detta gör att miljöpartiet är svårare att placera mellan positionerna eftersom det finns överlapp och stor spridning mellan uttalanden i jämförelse med resterande partier som håller sig konsekvent inom positionen gräns-lös konsumism. Det saknas också underlag för vissa dimensioner där inga partier har kunnat kodas utan uttalanden kretsar främst kring ekonomi, effektivisering och teknik. Det här kan bero på att klimatdebatten 2014 i så stor utsträckning handlade om Vattenfalls ”att sälja eller inte sälja”-dilemma kring kolkraften och vilket energislag som i händelse av en försäljning skulle ersätta kolkraften.

SVTs Slutdebatt 2022

Kontext valet 2022

Sittande regering 2022 var Socialdemokraterna som varit i regeringsposition sedan 2014 (Sveriges Riksdag, u. å. a). I juni 2021 röstades statsminister Stefan Löfven (S) bort från statsministerposten efter en missförtroendeförklaring där Vänsterpartier, Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna röstade emot S-ledaren (Sveriges Radio, 2021). Vänsterns motiv var att de var emot regeringens förslag om att ändra lagen om marknadshyror medan M, SD och KD inte ansåg att Socialdemokraterna passade för att leda regeringen (Sveriges Radio, 2021). Det spekulerades om extra val i samband med Löfvens (S) eventuella avgång (Sveriges Radio, 2021). Det slutade med att Stefan Löfven (S) i november 2021 bad om att få avsluta sitt uppdrag som statsminister och det skedde en omröstning om Magdalena Andersson (S) som ersättare (Sveriges Riksdag, u. å. b). Men i budgetomröstningen föll regeringens budget och partisamarbetet med MP upplöses i och med att de inte var beredda att regera med oppositionens budget (Fors, 2021). Ytterligare en statsministeromröstning genomfördes där regeringen skulle bestå av endast socialdemokratiska ministrar men oppositionen M, KD, SD och L inte fick ihop de 175 röster mot som hade behövts för att fälla regeringen och Magdalena Andersson godkändes av riksdagen den 29e november som Sveriges statsminister (Bengtsson, Brusman & Svensson, 2021) (Sveriges Riksdag, u. å. b). Socialdemokraterna regerade då med oppositionens budgetförslag som klubbades igenom tidigare (Bengtsson, et. al, 2021).

Aktuellt för klimatdebatten 2022 var att IPCC:s rapport "Klimat i förändring 2022 -Att begränsa klimatförändringen" släpptes den 4 april 2022 där det konstaterades att utsläppen av växthusgaser ökat mellan 2010-2019 och det presenterades också möjliga åtgärder för att minska dessa (Naturvårdsverket, 2022). Men det märktes i slutdebatten att klimatfrågorna överskuggades av en mängd andra samhällskriser där energikrisen blev framträdande som en viktig fråga. Energiläget i Europa var under 2022 ansträngt efter Rysslands invasion av Ukraina (Nummelin, 2022). Ryssland minskade kraftigt på

gasexporter till Europa och i samband med att detta energikrig mot Europa bryter ut inleddes stora diskussioner om försörjningstryggheten och höga elpriser (Nummelin, 2022). Omvärldsläget i kombination med att delar av Sveriges kärnkraftsförsörjning tagits ur drift resulterade i att importbehovet ökade och eftersom importmöjligheter var begränsade till följd av det oroliga läget i Europa så ökade risken för effektbrist i Sverige (Svenska Kraftnät, 2023). Det här resulterade också i höga elpriser, särskilt i elområde 3 och 4 (Svenska Kraftnät, 2023).

Valresultatet blev att Ulf Kristersson (M) i oktober 2022 röstades igenom som Sveriges statsminister (Larsson, 2022) och bildade regering genom "Tidöavtalet" som är ett samarbete mellan SD, M, KD och L (Hällestén, Ruderstam & Westling, 2022). Medverkade i SVT debatten 2022 gjorde Magdalena Andersson (S), Ulf Kristersson (M), Jimmie Åkesson (SD), Annie Lööf (C), Märta Stevevi (MP), Ebba Busch, Johan Pehrson (L) och Nooshi Dadgostar (V).

Beskrivande analys genom idealtyperna (klimatdebatten 2022)

I klimatdebatten 2022 var ämnen om transport och bränsle (genom reduktionsplikten och elektrifieringen), teknik och hur individer påverkades centralt. Debatten inleddes med att Karin Magnusson (moderator) beskriver hur forskare och universitetsanställda i ett upprop bett om att klimatkrisen skulle tas på allvar och informerat om att livsstilsförändringar var nödvändiga. Därefter följde en fråga från Fouad Youcefi (moderator) om partiernas inställning till livsstilsförändring. I debatten om elpriser var även här kärnkraften mycket debatterad tillsammans med elpriser. Det talades även mycket om energiöverenskommelser, vilka partier som hade gemensamma förslag på hur Sveriges elförsörjning skulle utformas och vilka som inte hade det.

Figur 5.
Sammanställning av partiernas positioner i debatten 2022

Ekologisk återhållsamhet	Dimension	Gräns-lös konsumism
Globalt perspektiv 	Ekologiska fenomen	Specifikt perspektiv
Absoluta gränser	Knapphet	Relativa gränser
Teknikskeptisism	Teknologi	Teknikoptimism
- Nerväxt - Ekonomi och planetära gränser	Ekonomi	- Tillväxt - Frånkoppling
Överlevnad	Filosofi	Ett gott liv
Nödvändigt behov	Konsumtion	Självbestämmande
Absolut minskning	Effektivisering	Upprätthåll eller öka konsumtion
Positivt	Inställning till beteendeförändring	Negativt

Under den första dimensionen uppvisar Sverigedemokraterna och Centerpartiet ett ”specifikt perspektiv” på ekologiska fenomen. Annie Lööf (C) talar i en sekvens av klimatdebatten om klimatkrisens allvar och tar upp exempel på både lokala och globala klimatkatastrofer och visar här att C har ett globalt perspektiv på klimatet. Senare i debatten säger Jimmie Åkesson (SD) att ”Svensk politik har i decennier präglats av hybris. Alltså, alla ska rädda världen”⁷ och syftar till att det finns gränser för hur arbete i Sverige påverkar globalt. I samma replik kommenterar han även på Annie Lööfs (C) uttalande: ”Så att om vi har världens högsta dieselpris här i Sverige, då kommer det inte att smälta asfalt i Indien? Det är ju fullständigt befängt. Annie Lööf måste ju svara på det, på vilket sätt gör världens högsta dieselpriser i Sverige att vi räddar gatorna i Indien? Det har ingenting med saken att göra över huvudtaget”⁸ och här blir kopplingen till det specifika perspektivet på

⁷ Sveriges Television (SVT), 2022. Tidsstämpel: 35:51-35:55

⁸ Sveriges Television (SVT), 2022. Tidsstämpel: 36:09-36:24

klimatet mycket tydlig. Miljöpartiet har likt Centerpartiet uttalat sig om ett globalt perspektiv i klimatfrågan när Märta Stenevi (MP) talar om livsstilsförändringar och, likt Annie Lööf (C) tar upp exempel på både lokala och globala förändringar. I dimensionen ”teknologi” ser vi endast partier som är teknikoptimister. Märta Stenevi (MP) pratar om att Sverige borde låta nya innovationer gå fram istället för att subventionera fossilindustrin och uttrycker här att tekniken kan hjälpa oss att frångå ett gammalt fossilsamhälle. Johan Pehrson (L) talar om grön teknik och uttrycker att teknik och utveckling ger oss stora möjligheter att lagra in koldioxid och utveckla bilar som är bättre för klimatet och menar att detta till och med kan leda till minusutsläpp. Annie Lööf (C) säger att ”innovation, företagande och forskning är ju grunden för den gröna omställningen”⁹. Nooshi Dadgostar (V) är även hon positiv och pratar om vikten av att elektrifiera de industriella processerna.

I den ekonomiska dimensionen ser vi återigen endast partier tillhörande positionen gränslös konsumism. I debatten om elpriserna uttrycks det att Centerpartiet vill öka elproduktionen kraftigt och att Sverige behöver ”all el vi kan få”¹⁰ för att bland annat klara klimatomställningen, elektrifieringen och för att få ner elpriserna. Här pratas det alltså om ökad produktion och sänkta kostnader för elkonsumention. Centerpartiet uttrycker även att företagande är en av grunden för en grön omställning. Johan Pehrson (L) menar på liknande vis att vi kan få ner utsläppen genom innovation och att vi ”då måste tro på tekniken och tro på företagsamheten”¹¹, vilket går att koppla till tankar om frångående. I en diskussion om livsstil pratar Jimmie Åkesson om att marknadsekonomi kommer att hjälpa till att styra oss in på miljövänligare val och säger att ”Jag tror på marknadsekonomi, jag tror att det är bra”¹².

⁹ Sveriges Television (SVT), 2022. Tidsstämpel: 32:00-32:03

¹⁰ Sveriges Television (SVT), 2022. Tidsstämpel: 16:28-16:40

¹¹ Sveriges Television (SVT), 2022. Tidsstämpel: 30:16-30:20

¹² Sveriges Television (SVT), 2022. Tidsstämpel: 27:29-27:32

Vad gäller "filosofi" har KD, S och MP uttalat sig om överlevnad. Socialdemokraterna menar att klimatomställningen handlar om att värna om framtida generationer. Annie Lööf (C) säger att allvaret i klimatfrågan inte tas in och att det är "röd knapp för hela mänskligheten"¹³. Ebba Bush (KD) pratar om klimatfrågan som en ödesfråga. Märta Stenevi (MP) uttrycker det som att vi står inför mänsklighetens största kris i modern historia. I debatten om elpriserna talar Åkesson (SD) om att Sverige har ett enormt välstånd tack vare kärnkraften och att vi utan denna stabila elproduktion inte hade haft en sådan välfärd. Här kopplas alltså välstånd ihop med stabil elproduktion. Senare i klimatdebatten pratar Jimmie Åkesson (SD) om livsstilsförändringar och att styrmedel som till exempel medför höga elpriser och bensinpriser begränsar konsumtionen och säger att "Det drabbar människor, det drabbar barnfamiljer, företag, det drabbar lantbruk. Det gör oss fattigare. Världen blir inte bättre för att vi i Sverige får det sämre, för att vi blir fattigare här i Sverige"¹⁴. SD understryker här vikten av ett gott liv och mycket i detta citat har andra tydliga kopplingar till positionen gräns-lös konsumism som tillväxtprincipen, rätten till självbestämmande över konsumtion och det avslöjar också en negativ inställning till beteendeförändring. Även Vänsterpartiet kopplas i denna dimension till uttalanden om ett gott liv i samband med att ämnet "livsstilsförändringar" uppkommer men Nooshi Dadgostar (V) vill istället säga "livsstilsförbättringar". Här uttrycks det att det är önskvärt att forma politiken efter att skapa goda liv för samhällsmedborgarna men i samma uttalande finns det samtidigt en stark koppling till positionen ekologisk återhållsamhet genom den positiva inställningen till beteendeförändring.

I dimensionen "konsumtion" talar samtliga partier om vikten av självbestämmande, med undantag för Vänsterpartiet som istället förespråkar konsumtion begränsat av "nödvändigt behov". Detta i samband med att V i energidebatten talar om energiexport inom EU och att Sverige inte borde producera ett överskott av energi utan borde begränsa produktionen till den svenska marknaden. Liberalerna talar istället om att sänka skatterna på el för konsumenter och småföretag vilket tolkas som att för att de inte ska behöva reglera sin

¹³ Sveriges Television (SVT), 2022. Tidsstämpel: 31:52-31:55

¹⁴ Sveriges Television (SVT), 2022. Tidsstämpel: 26:00-26:11

konsumtion efter höga priser och resterande partier argumenterar liknande fast med olika lösningsförslag för sänkta elpriser. KD, S och M vill alla högkostnadsskydd och ökad elproduktion som lösningsförslag. I en diskussion om livsstilsförändringar understryker M också vikten av att människor måste kunna få resa som de vill och uttrycker här samtidigt en negativ inställning till beteendeförändring. KD pratar även negativt om reduktionsplikten och att människor inte ska behöva betala så mycket mer för att de väljer att ta bilen. S menar också att en energiöverenskommelse i EU kan halvera elräkningar i södra Sverige. Centerpartiet vill se ett elstöd till hushållen för att trygga priserna och konsumtionen. MP menar att en energieffektivisering kan sänka kostnader för hushåll och företag. Och sist sammankopplar SD som nämnt tidigare elkonsumtion och kärnkraftens trygga produktion med människors rätt att bestämma över sina liv och uttrycker också att politiker inte borde gå in och detaljstyra folket.

Det är endast Vänsterpartiet som kopplas absolut minskning i effektiviseringsdimensionen. Nooshi Dadgostar (V) är negativt inställd till reduktionsplikten och menar att det belastar skogen som kolsänka och biologisk mångfald att blanda in biodrivmedel i så stor utsträckning. Senare i debatten uttrycks det att V vill bygga ut kollektivtrafiken för att minska trafiken med personbilar vilket i kombination med föregående uttalande tolkas som att V även vill ha en absolut minskning. Angående vikten av att öka eller upprätthålla konsumtionen talar samtliga partier (bortsett från Vänsterpartiet) om att på något sätt trygga eller öka elproduktionen. M, L, SD, C, S och KD uttrycker sig positivt till kärnkraft som lösning för att trygga och öka elproduktionen. C och S menar att utbyggnaden av förnybara energislag också är en del av lösningen. S talar om att vi vill öka elkonsumtionen i landet på grund av att vi vill se en elektrifiering som en del av den hållbara omställningen. MP är emot kärnkraft och menar att endast förnybart är lösningen för att öka elproduktionen. Vad gäller inställning till beteendeförändring har jag redan varit inne på att SD, KD och M är negativt inställda till beteendeförändring och att V är positivt inställda. MP tillkommer här och uttrycker att vi behöver göra förändringar eftersom klimatkatastrofer blir fler och här finns alltså en tydlig koppling till positionen ekologisk återhållsamhet.

Sammanfattningsvis präglas debatten i stor utsträckning av energifrågan och frågan om ifall kärnkraften ska va en del i den svenska energimixen. Vi ser mest uttalanden inom dimensionerna teknologi, konsumtion och effektivisering vilket kan vara en följd av att mycket av debatten kretsar kring energiläget i Europa. Inga uttalanden har kodats till dimensionen knapphet, kanske finns det även här ett samband med energikrisen. Inga partier vill uttrycka sig om att vi måste förhålla oss till några gränser och behålla de mycket höga elpriserna, samtidigt som att det uppenbarligen finns en begränsad tillgång till följd av Rysslands stoppade gasexport. I de här debatterna finns det, till skillnad från tidigare debatter, inga överlappningar i uttalanden men många partier förflyttar sig emellan positionerna i olika utsträckning, med undantag för SD, M och L som är de enda partierna som konsekvent befinner sig inom positionen gräns-lös konsumism.

Diskussion

Analysen visar att vilka dimensioner som betonas skiljer sig mellan debatterna. Det här kan vara ett resultat av att samtidskontexten och att vilka frågor som anses viktiga under respektive debatt skiljer sig åt. Extra tydligt är det i klimatdebatten 2014 där det är flera dimensioner som inte tas upp eftersom debatten kretsar så pass mycket kring en fråga: Vattenfalls kolkraftsverksamhet. I den första debatten år 2006 finns fler partier som rör sig i dimensionerna om ekologiska fenomen och knapphet vilket skulle kunna vara en följd av den aktuella FN-rapporten som konstaterar att klimatförändringarnas allvar och vår möjlighet att påverka utsläppen. Övervägande fokus i klimat- och energidebatterna 2022 ligger istället på de fyra sista dimensionerna i tabellen vilket kan bero på att majoriteten av debatterna kopplas till energiförsörjningen och elpriserna. Vad gäller yttranden om energi och klimat kan en förändring tydliggöras bara genom att se till namnen på debatterna. År 2006 kallas debatten för ”miljödebatten”, år 2014 byts det till ”klimatdebatten” och 2022 finns det separata ämnen för ”klimat” och ”energi”. Här är det tydligt att ämnet har expanderat med tiden genom att ha gått från att kallas ”miljö”, ett mer diffust begrepp som kan omfatta mer än den ”naturliga” miljön till att i 2022 få mer utrymme och delas upp i sektioner för energiförsörjning och klimatförändringar men där debatterna i stor utsträckning flyter in i varandra.

Något som däremot är gemensamt för samtliga debatter är att det genomgående talas mycket om kärnkraft och klimatdebatten blir inte sällan en lång utläggning om var partierna står i kärnkraftsfrågan. Det är en konstant diskussion om vilka partier som vill avveckla, vilka som ser kärnkraften som en nödvändig del av Sveriges energimix och huruvida kärnkraften är säker eller inte. Analysen visar här att klimat- och energidebatterna ofta kopplas till en eller några få konkreta frågor. Det här skulle kunna förklaras genom att förstå energidebatten som ett sociokulturellt fenomen där energifrågorna står i relation till den sociala kontexten. Varför klimat- och energidebatterna ofta kopplas till konkreta frågor är också intressant att undersöka vidare. Energifenomenets abstrakta karaktär gör att det är svårt att konkret säga vad energi är och

det är inte heller något som existerar aktivt vårt medvetande (Daggett, 2019, s.41) (Goggins et al., 2022). Även klimatförändringar är svåra för oss att greppa, kanske särskilt för oss i Sverige i och med att de inte syns i vår direkta närhet i globala nord. Kan det vara så att energifenomenet och klimatförändringarna har liknande abstrakt karaktär och därför uppstår en tendens av att vilja konkretisera debatten för att göra den greppbar? Det här är en fråga som blir för stor att utreda i den här studien eftersom det är utanför forskningsfrågornas ramar men är en möjlig fråga för fortsatt forskning.

Ytterligare något som analysen visar är att det inte finns något parti som i slutdebatterna konsekvent förespråkar den typ av radikal nerväxt och absoluta minskningar som positionen ekologisk återhållsamhet står för. Det gör att det generellt blir lättare att placera ut partierna närmre gräns-lös konsumism eftersom yttranden om energi- och klimat mest liknar denna idealtyp. Detta skulle kunna förstås genom Daggetts (2019) beskrivning av den västerländska energidiskursen. Vi har ett socialt och kulturellt konstruerat ramverk för hur energi ska förstås som formats av historiska idéer om hur effektivisering motiveras vilket i stor utsträckning bygger på kapitalistiska intressen och intressen om makt (Daggetts, 2019). Anledningen till att nutidens debatter kretsar mycket kring den mer konservativa positionen gräns-lös konsumism (i bemärkelsen att de vill bevara fossilsamhället) kan vara att vi fortfarande har kvar de här gamla ontologiska verktygen för hur vi förstår energi. Men i takt med att klimatförändringarna växer förbi vår kapacitet att förstå utdateras vårt gamla sätt att förstå energi och det är inte längre kompatibelt med de nya förhållandet vi "tvingas" ha till miljö (Daggetts, 2019). Om så är fallet kan det blir svårt för oss att förstå världen och hur vi ska närma oss klimatproblemen om vi inte omprogrammerar våra ontologiska verktyg genom vilka vi förstår energifenomenet.

Sammanfattning och slutsatser

Studiens syfte var att undersöka hur energidiskursen i den svenska klimatdebatten ser ut och hur den har förändrats över tid samt hur olika sociokulturella idéer om energi, klimat och livsstil påverkade diskursen i klimatdebatten. Analysen kom fram till att i slutdebatten år 2006 var det inget parti som tillhörde endast en av positionerna. Uttalanden från samtliga partier överlappade- och förflyttade sig i olika grad över positionerna gräns-lös konsumism och ekologisk återhållsamhet. I debatten år 2014 befann sig istället majoriteten av partierna konsekvent inom positionen gräns-lös konsumism. Uttalanden i denna debatt behandlade framför allt sakfrågor om Vattenfalls försäljning av kolkraft och frågor om kärnkraft som en del av den Svenska energimixen. Debatten 2022 präglades i stor utsträckning av energibristen och kärnkraftens del i energiomställningen. Till skillnad från tidigare debatter fanns det i debatterna 2022 inga överlappningar i uttalanden men flera partier förflyttade sig emellan positionerna i olika utsträckning.

Ur diskussionen kan slutsatser dras om att en förändring går att identifiera i yttranden om miljö och klimat genom att se till ämnesnamnen för debatterna där ämnet under 2006 kallas för det diffusa begreppet ”miljö” till att bli mer specifikt under 2014 och kallas ”klimatet” och till slut delas energi och klimatdebatten upp i två olika ämnen under 2022. Gemensamt för samtliga debatter är att kärnkraft är ett omdebatterat ämne och att klimat- och energidebatterna ofta kopplas till konkreta frågor. Här kan slutsatsen dras att detta går att förklara genom att förstå energidebatten som ett sociokulturellt fenomen där samtidskontexten spelar in. Energifenomenets och klimatförändringarnas liknande abstrakta karaktär är även det en möjlig förklaring på varför debatterna konkretiseras genom sakfrågor men vidare forskning krävs för att dra slutsatser om detta. Slutsatsen om hur yttranden om energi- och klimat tar sig i uttryck i SVTs slutdebatter inför Sveriges riksdagsval är att de generellt placeras närmre positionen gräns-lös konsumism. Detta kan förstås genom Daggetts teori om att ramverket genom vilket vi förstår energi som socialt och kulturellt konstruerat. Det konstateras också att våra ontologiska verktyg potentiellt inte är kompatibla med förhållandet vi ”tvingas” ha till miljö när klimatförändringarna

växer sig större, vilket kan komplicera hur vi närmar oss klimatproblemen och vår förståelse för energifenomenet i framtiden.

Referenser

Areskoug M. (2006). *Miljöfysik -Energi för hållbar utveckling*. Lund: Studentlitteratur AB. s. 37-45

Beckman. L. (2005). *Grundbok i idéanalys -Det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Stockholm: Santérus Förlag.

Bengtsson, O. & Brusman, F. & Svensson A. (2021). Detta händer nu i regeringsfrågan. SVT Nyheter, 24 november. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/detta-hander-nu-1> [2023-01-04]

Bergström, G. & Boréus, K. (2000) *Textens mening och makt -metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Lund: Studentlitteratur. (kap 4, 148-178)

Bryman, A. (2012). *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.

Carlsson-Kanyama, A. & Kander, A. (2013). Slänger vi skräpet till grannen? I Jiborn & Kander (red.) *Generationsmålet*. s. 16-35

Daggett, C. (2019). *The Birth of Energy -Fossil Fuels, Thermodynamics and the Politics of Work*. Durham & London: Duke University Press.

Durehed, M. (2010). Alla partierna har tagit avstånd från SD. *Sveriges Radio*, 20 september. <https://sverigesradio.se/artikel/4017495> [2023-01-03]

FN (2021). Klimatförhandlingarna genom åren. <https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn/fns-arbete-for-utveckling-och-fattigdomsbekampning/klimatforhandlingar-genom-aren/> [2023-01-02]

Fors, E. (2021). Regeringens budget faller -högeralternativet klubbas igenom. *SVT Nyheter*, 24 november. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/regeringens-budget-faller-hogeralternativet-klubbas-igenom> [2023-01-04]

Forssblad, M., Horvatovic, I. & Svensson, A. (2014). Regeringskrisen: Detta händer nu. *SVT Nyheter*, 3 december. <https://www.svt.se/nyheter/sverigedemokraterna-rostar-for-alliansens-budget-detta-hander-nu> [2023-01-03]

Garcia, I. (2016). L hotar riva upp energiuppställningen. *Sveriges Radio*, 2 juni. <https://sverigesradio.se/artikel/6445879> [2023-01-07]

Geerts, R. (2018). *Beyond Scarcity -Perspectives on Energy Transition*. *Relations: Beyond Anthropocentrism*, 6(1), 49-68.

Gerdfeldter, M. & Salö, F. (2014). Ännu oklart om regeringsbildningen. *SVT Nyheter*, 17 september. <https://www.svt.se/nyheter/val2014/alliansens-krav-for-att-slappa-fram-lofven-en-budget> [2023-01-03]

Grundlagsutredningen (2007). *Missförtroendeförklaring och regeringsbildning 1994-2006* (SOU 2007:41). Justitiedepartementet.

Goggins, G., Rau, H., Moran, P., Fahy, F. & Goggins, J. (2022). The role of culture in advancing sustainable energy policy and practice. *Energy Policy*, 167. doi:10.1016/j.enpol.2022.113055.

Hällestén, A. & Ruderstam, J. & Westling, F. (2022). Här är överenskommelserna i nya Tidöavtalet. *Aftonbladet*, 14 oktober. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/0QQ4p6/tidoavtalet-ar-klart-hogerpartiernas-nya-avtal> [2022-01-04]

Jørgensen, M. & Phillips, J. (2002). *Discourse Analysis as Theory and Method*. (Chapter1: The field of discourse analysis) London: SAGE Publications.

Larsson, Y. (2022). Guide: Vägen till en ny regering -det här händer nu. *SVT Nyheter*, 12 oktober. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/vagen-till-en-ny-regering-det-har-hander-nu> [2023-01-04]

Lindroos I. (2015). Politiskt kaos i Sverige igen?. *Svenska Yle*, 9 oktober. <https://svenska.yle.fi/a/7-985210> [2023-01-03]

Magnusson, Ö. (2014). Ideologiska skillnader stoppar SD-samarbete. *SVT Nyheter*, 15 september. <https://www.svt.se/nyheter/val2014/ideologisk-skillnad-stoppar-sd-samarbete> [2023-01-03]

Mattmar, U. (2015). Vattenfalls kolkraft kan bli ny spricka i regeringen. *SVT Nyheter*, 2 juni. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/vattenfalls-kolkraft-kan-bli-ny-spricka-i-regeringen> [2023-01-03]

Mokhtari, A. (2019). *SVT Nyheter*, 10 december. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/kd-och-m-lamnar-energioverenskommelsen> [2023-01-07]

Motion 2019/20:43. med anledning av skr. 2018/19:153 Första kontrollstationen för energiöverenskommelsen. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-skr-201819153-forsta_H70243 [2023-01-07]

Naturvårdsverket (2022). IPCC: Vi står vid ett vägskäl. <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/aktuellt/nyheter-och-pressmeddelanden/ipcc-vi-star-vid-ett-vagskal/> [2023-01-04]

Nilsson, O. & Larsson, L. (2020). V vill in i energiuppgörelsen. *Svenska Dagbladet*, 18 februari. <https://www.svd.se/a/b5bQnA/v-vill-in-i-energioverenskommelsen> [2023-01-07]

Nummelin, W. (2022). Krig och energi -storkris hotar i EU. Svenska Dagbladet, 9 juli. <https://www.svd.se/a/ab28y4/krig-och-energi-storkris-hotar-i-eu> [2023-01-04]

Regeringskansliet (2018). Energipolitikens inriktning. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/04/prop.-201718228/> [2023-01-05]

Runblom, K. (2020). V vill gå med i energiöverenskommelsen. *Sveriges Radio*, 18 februari. <https://sverigesradio.se/artikel/7410498> [2023-01-05]

Statistiska Centralbyrån (SCB) (u. å.). Viktiga frågor för partivalet 1979-2014. Procent. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/demokrati/allmanna-val/allmanna-val-valundersokningen/pong/tabell-och-diagram/viktiga-fragor-for-partivalet-19792014.-procent/> [2023-01-02]

Svenska Kraftnät (2023). Elförsörjningen och omvärldsläger -lägesbedömning. <https://www.svk.se/sakerhet-och-beredskap/elforsorjningen-och-omvarldslaget/> [2023-01-04]

Sveriges Radio (2021). Riksdagen har röstat bort Stefan Löfven och regeringen. <https://sverigesradio.se/artikel/riksdagen-har-rostat-bort-stefan-lofven-och-regeringen> [2023-01-04]

Sveriges Riksdag (u. å. a). *Tidigare regeringsbildningar och statsministrar*. <https://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/demokrati/sa-bildas-regeringen/tidigare-regeringsbildningar-och-statsministrar/> [2023-01-02]

Sveriges Riksdag (u. å. b). Regeringsbildning 2021. <https://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/demokrati/regeringsbildning-hosten-2021/> [2023-01-04]

Sveriges Television (SVT) (2006). Slutdebatten -valet 06. [TV-program]. SVT1, 15 september. Ämnet "Miljö" (18:56-37:02). Tillgänglig: www.youtube.com/watch?v=m19Z2pxCRn0 [2023-01-03]

Sveriges Television (SVT) (2014). Slutdebatten -val 2014. [TV-program]. SVT1, 15 september. Ämnet "Klimatet" (54:51-1:11:04). Tillgänglig: www.youtube.com/watch?v=P3KEBfctzHI [2023-01-08]

Sveriges Television (SVT) (2022). Slutdebatten -val 2022. [TV-program]. SVT1, 9 september. Ämnena "Elpriserna" (03.23-23.23,) & "Klimatet" (23.23-54.55). Tillgänglig: <https://www.svtplay.se/video/jMPwd4Z/val-2022-slutdebatten?id=jMPwd4Z> [2023-01-08]

Valmyndigheten (2022). *Valresultat 2014*. <https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2014/valresultat.html>

Valmyndigheten (2019a). *Valresultat 2006*. <https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2006.html> [2023-01-02]

Valmyndigheten (2019b). *Valresultat 2010*. <https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2010/valresultat.html> [2023-01-03]

Vetenskapsradion Klotet (2022). Klotets miljöenkät inför valet -hör politikernas svar på hur de vill möta klimathotet! [radioprogram]. Sveriges Radio, P1, 7 september.

Werner, T. (2006). Sista debatten -dags att ta ställning. *SVT Nyheter*, 15 september. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/sista-debatten-dags-att-ta-stallning> [2023-01-02]

Bilagor

Bilaga 1. Kodningsguide

Dimension	Gränslös konsumism	Ekologisk Måttfullhet
Ekologiska fenomen	Specifikt perspektiv <ul style="list-style-type: none"> - uttalanden där klimatproblem begränsas till specifika resurser, utsläpp eller geografiskt område. - uttalanden om ansvaret för klimatförändringarna är begränsat till det som påverkar inom Sveriges ramar 	Globalt perspektiv <ul style="list-style-type: none"> - uttalanden där klimatproblem begränsas ej till ett specifikt geografiskt område - uttalanden om globalt gemensamt ansvar för klimatförändringar - uttalanden om att klimatförändringarna är omfattande eller en ödesfråga
Knapphet -	Relativa gränser <ul style="list-style-type: none"> - uttalanden om att resurser är inte ändliga - uttalanden om att rätt styre kan tillåta fortsatt utvinning av en knapp resurs 	Absoluta gränser <ul style="list-style-type: none"> - uttalanden om att resurser är ändliga eller begränsade - uttalanden om att värna om/hushålla med resurser - uttalanden om nödvändig minskning/avveckling
teknologi <ul style="list-style-type: none"> - Grad av tilltro till effektivisering - (Fossil/ickefossil) hur? Skala? i relation till varandra? - -transport? 	Teknikoptimism <ul style="list-style-type: none"> - uttalanden om att teknik kan effektivisera och kringgå problem med resursknapphet genom till exempel: byte av energislag - uttalanden om att innovation och utveckling krävs för att klara omställning - uttalanden om grön teknik eller utsläppsreducerande teknik 	Teknikskepsis <ul style="list-style-type: none"> - uttalanden där det finns en stark skepsis men inget motstånd till energislag som inte är fossila - uttalanden om att teknik inte kan substituera absoluta minskning av konsumtion

Dimension	Gränslös konsumism	Ekologisk Måttfullhet
Ekonomi	Tillväxt <ul style="list-style-type: none"> - uttalanden om tillväxt, en bättre ekonomi, överskott ellet ökad produktion. - uttalanden om fråkoppling, grön tillväxt och ökad tillväxt utan ökade utsläpp - uttalanden med positiv inställning till den Fria marknaden 	Nerväxt <ul style="list-style-type: none"> - tillväxt och konsumtion måste begränsas av planetära gränser
Filosofi	Vikten av ett gott liv <ul style="list-style-type: none"> - uttalanden om att konsumtion utgör ett gott liv eller där konsumtion är kopplat till hög levnadsstandard - energiomställningen ska medföra ett gott liv 	Överlevnad <ul style="list-style-type: none"> - uttalanden om kommande generationers överlevnad - uttalanden om att mänskligheten hotas om en energiomställning inte genomförs
Konsumtion	Självbestämmande av konsumtion <ul style="list-style-type: none"> - uttalanden om att individen har rätt att själv bestämma över sin konsumtion - Uttalanden om prissänkningar för att inte förhindra konsumtion 	Absolut behov <ul style="list-style-type: none"> - uttalanden om att inte producera överskott - uttalanden om att höga priser reglerar konsumtion - konsumtionsminskning prioriteras framför behov
Effektivisering <ul style="list-style-type: none"> - Absolut minskning eller upprätthålla konsumtion? - Specifika resurser/ holistisk syn på klimatet 	Upprätthålla eller öka konsumtion <ul style="list-style-type: none"> - Uttalanden om att öka eller säkra energitillgången. 	Absolut minskning <ul style="list-style-type: none"> - hushållning med energi
Inställning till beteendeförändring <ul style="list-style-type: none"> - Grad av förändring av levnadsvanor (för individer) 	Beteendeförändring (negativ) <ul style="list-style-type: none"> - uttalanden om att individens vanor ska inte ska behöva förändras 	Beteendeförändring (positiv) <ul style="list-style-type: none"> - positiva uttalanden om förändring